

Ilustrirani **Slovenec**

Leto IV

Tedenska priloga »Slovenca« (šf. 152) z dne 8. VII. 1928

Štev. 28

Planina Zajamniki v Bohinju

Značilna za to planino je razvrstitev plansarskih stanov.

Foto prof. J. Ravnik.

K predsedniškim volitvam v Združenih državah

na katere se živahno pripravljata obe stranki: kongresno poslopije demokratske stranke, kjer bo te dni nominiran njen predsedniški kandidat; verjetno je, da prodre Smith.

J. J. Rousseau

znani francoski pisatelj in filozof, čigar 150-letnico smrti so obhajali 2. t. m.

Kitajska državljanska vojna

je prišla s smrtjo poveljnika severno-kitajskih čet, maršala Čangsolina v docela novo fazo. Vse kaže, da bo severna kitajska armada sploh razpadla in da bodo obvladali položaj popolnoma južnokitajski nacionalisti, ki so že zasedli glavno mesto Peking in gospodarijo že večini Kitajske, dočim so se severno-kitajske čete umaknile v Mandžurijo. S tem se utegne Kitajska sploh konsolidirati in obrniti vse svoje energije proti tujcem, zlasti proti Japonski, ki je skušala izrabiti dosedanje homatije v svoj prid, saj je zasedla najbogatejšo provinco, Šantung. Tudi za evropske kolonialne velevlasti je nastal sedaj nov položaj. — Naša slika nam kaže velikanski most čez Rumeno reko pri mestu Činanfu, ki je bil ob priliki zadnjih bojov razstreljen.

V poletni vročini

vse seveda vse, kar le utegne v vodo. Kopališča postajajo zato nekako središče poletnega mestnega življenja. Naša slika nam kaže pogled na del ogromnega več kilometrov dolgega kopališča v Coney Islandu pri New-Yorku, ki ga obišče vsak dan do 700 tisoč prepotnih Njujorčanov. Podobna ogromna kopališča imajo tudi druga ameriška mesta.

Tudi v Ljubljani postaja vedno aktualnejše vprašanje velikega modernega kopališča. Za silo je nekoliko zakrilo to zevajočo vrzel pred par leti novo kopališče na Ljubljani, toda ta rešitev je le provizorična. Vse kaže, da bo treba definitivno kopališče zgraditi na Savi, a prvi pogoj zato je seveda tramvajska zveza, toda tudi razširitev omrežja cestne železnice, oziroma uvedbe avtobusnega prometa je na dnevnem redu menda le ob priliki — volivnih agitacij.

Dr. G. Basariček

eden najsimpatičnejših hrvaških poslancev, ki je padel dne 20. p. m. kot nedolžna žrtev podivjanih oblik sedanjega političnega boja.

H krvavi žaloigri v Narodni skupščini

kratke pogrebne svečanosti pri kapelici belgrajske obč. drž. bolnice pred odpeljavo trupel P. Radiča in Basarička na belgrajski kolodvor.

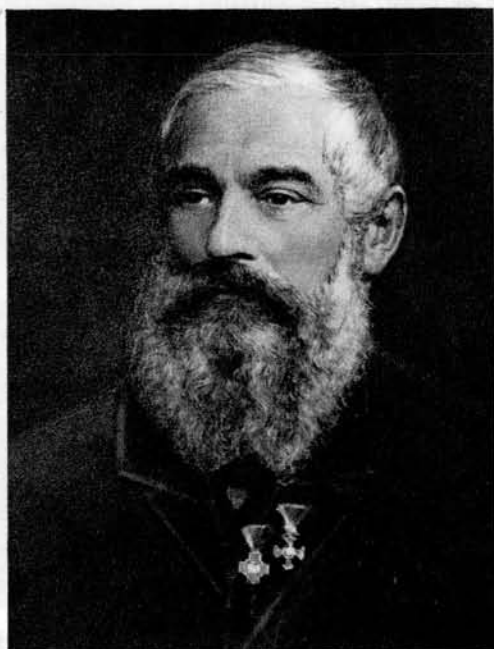

Novi „Planinski dom na Kofcah“

V nedeljo, dne 24. p. m. so blagoslovili na prijazni planini Kofce pod Košuto lep in moderen planinski dom, ki bo gotovo jako oživil poset že itak priljubljenih Kofc. Dom je zgradila posebna, v ta namen osnovana zadruška podjetnih Tržičanov. Poleg doma je tudi lična kapelica, kjer se bo v turistični sezoni brala sv. maša, deloma bo oskrboval službo božjo tržiški urad, deloma duhovniki-turisti.

Blagoslovil je novi planinski dom tržiški župnik M. Škrbec in slavnosti se je udeležilo veliko število turistov in domačinov, ki so praznovali ob tej priliki prekrasen kresni večer. Prepričani smo, da bo postal ta dom nekaka osrednja točka vsega vzhodnega dela Karavank in pripravno izhodišče za najlepše krajše ture.

Slike k Slovenskemu biografskemu leksikonu

Horak Ivan Nepomuk
(1818—1893), obrtnik in politik.

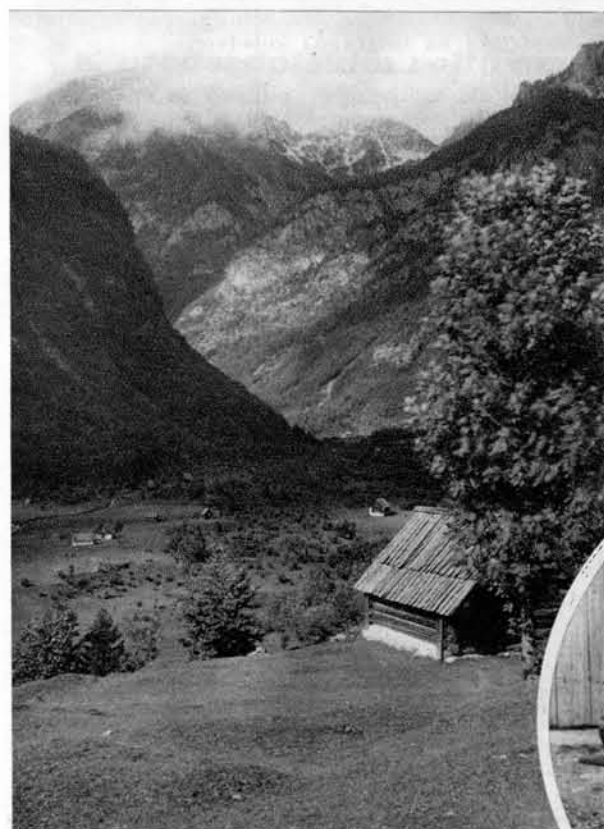
Jontez Franc
(* 1853), podobar.

Jelenc Vitomir Fedor
(1885—1922), časnikar.

Pastirji s čredo
v ozadju Ponca pri Ratečah.

Na levi:
Planina Doje
pod Velim poljem, v ozadju Tošč.

Spodaj:
Bohinjski planšar
pri molži na planini.

Med našimi planšarji

(Vse slike je posnel prof. Janko Ravnik.)

Naše planine niso le prelep zunanji okrasek Slovenije in hvaležen objekt za gojitev enega najlepših sportov, to je turisticke, temveč so tudi neizmerne gospodarskega pomena za naše kmetijstvo, kajti ravno planine dajejo temelj za čim večji razvoj naše živinoreje.

Sredi preteklega stoletja smo imeli še neprimerno več planin nego dandanes, a ker nismo imeli uvedenega še umnega sirarstva in je bil zato izvoz mlečnih izdelkov še nemogoč, se zanje nismo kdovekaj brigali. Posledica tega je bila, da so tekoma druge polovice preteklega stoletja prešle premmoge lepe planine iz kmetijskih rok in kjer je bival še pred nekaj desetletij planšar s svojo živino, rastejo danes že gosti gozdovi. Veleposestniki so namreč odkupili mnogo planin od kmetov v lovške svrhe, z mnogih planin so gozdarji kmete izrinili ter jih pogozdili, marsikatero so pa tudi kmetje sami tako zamenarili, da so danes prerastle z gozdovi. To je seveda silno škodovalo naši živinoreji v vseh ozirih. Zlasti se je zato zmanjšalo število živine prav občutno, kajti čeprav se je medtem število prebivalstva precej pomnožilo, je vendarle padlo število živine po nekaterih gorenjskih vaseh za celo tretjino.

Danes imamo v Sloveniji še okroglo 500 planin, ki merijo približno 54.000 ha. Od teh je na bivšem Kranjskem 14.000 ha, na bivšem Stajerskem 34.000 ha in na bivšem Koroškem 6000 ha. Leže v višini 800—1800 m nad morjem. V ljubljanski oblasti je večina teh planin skupna last sosesk, v mariborski oblasti pa zasebna last posameznih posestnikov. Nobenega dvoma pa ni, da bi se dalo ob priliki agrarne reforme, za katero je vendarle že skrajni čas, da se izvede, dobiti nazaj v kmetijske roke še lepa vrsta sveta, na katerem bi se dale urediti prvovrstne planine, zato bo treba tedaj posvečati temu vprašanju še prav posebno pozornost.

Kolikega pomena so planine za živinorejo; nam najlepše dokazuje dejstvo, da se je paslo l. 1925, na 167 statistično raziskanih planinah skupno 5865 krav, 1842 volov, 5864 juncev in junic, 1479 telet, 612

konj, 7277 ovac, 1259 koz in 850 prašičev, torej 21.059 glav živine, ki bi potrebovala za istočasno prehrano v hlevih (to je od junija do septembra, ko se nahaja živina v planinah) kakih 88.000 q sena v vrednosti 6 milijonov dinarjev.

Ni pa važno za našo živinorejo samo to, da pride čim več planin zopet nazaj v kmetijske roke, temveč je še večjega pomena moderna ureditev planin. Ko je prišla pred vojno v kranjskem deželnem zboru do moči SLS, se je takoj intenzivno lotila izboljšanja našega planšarstva, toda vojna je tozadevno delo prekinila, a po vojni se žal zaradi vladajočega centralizma, ki za taka velevažna gospodarska vprašanja ni imel prav nobenega zmisla, tudi ni storilo skoro nič. Velika večina naših planin nujno potrebuje modernih hlevov, koč in sirarn, razen tega pa seveda še celo vrsto drugih del in naprav, kakor odstranitve kamenja in grmičja, potov, napajališč i. dr. Ponekod so kmetje že sami uvideli važnost planin in so jih začeli izboljševati, velika večina je pa seveda še skrajno zanemarjenih. Prav tako važno, če ne še bolj, kot pridobitev novih planin, je namreč za našega kmeta izboljšanje sedanjih ter smotrna skrb zanje, ker bi lahko donasale še neprimerno večje koristi, nego jih pa donasajo sedaj.

V to svrhu bi bilo treba vnovič pregledati vse zakone, ki se nanašajo na planšarstvo ter jih prilagoditi današnjim potrebam in razmeram. Prelepo in prehvalno polje udejstvovanja imata tudi zlasti naši oblastni samoupravi, o katerih smo prepričani, da se bodeta tega vprašanja z istim razumevanjem in isto energijo, kakor nekdanji kranjski deželni odbor, čim prideta iz porodnih bolečin in ovir.

V najtesnejši zvezi s planšarstvom je pa seveda tudi prav temeljito izboljšanje našega sirarstva, kajti kaj nam pomaga vse drugo, če pa naših mlečnih izdelkov zaradi preslabe kakovosti ne moremo vnovčiti. Sirarstvo je ostalo pri nas žal na pol pota. Je že jako razširjeno, a kakovost sira je še preslaba za pomembnejši izvoz. O prvi priliki prinesemo tudi vrsto slik, nanašajočih se na naše sirarstvo. E.

Sv. maša na planini v Lazu v Triglavskem pogorju

Na levi: **Pogled na planino v Lazu.** — Na desni: **Tipični stari pastirski stan pod Kamniškim sedlom.**

Konjska dolina
na Pokljuki, v ozadju Triglav.

Na desni:
Planina pri Jezeru
v Triglavskem pogorju.

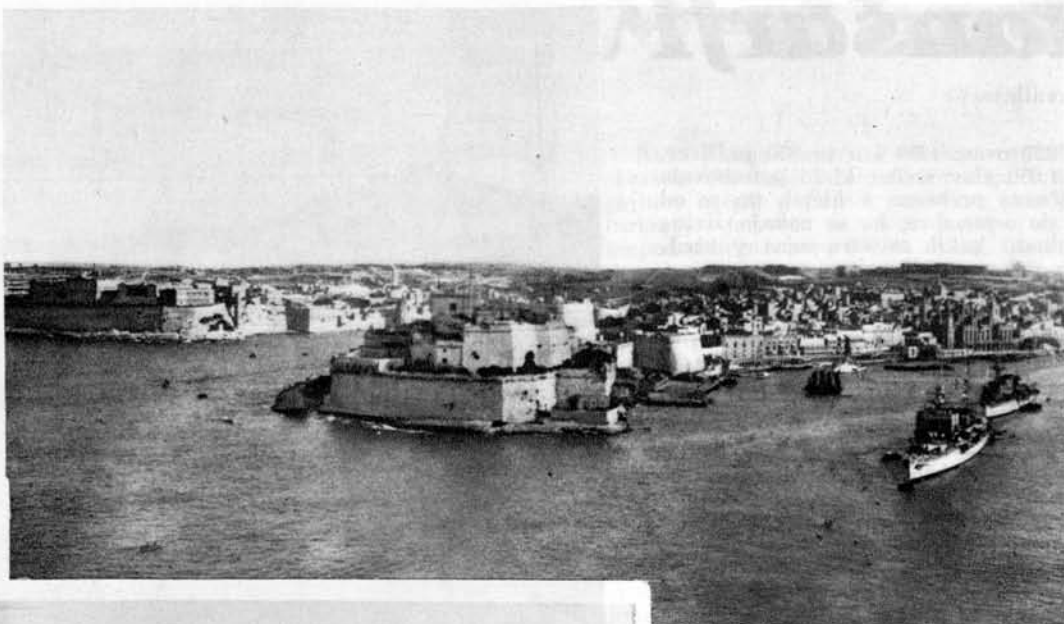
Spodaj:
Pri planinskem fotografu.

Malta in Valetta

Malta je skupina angleških otokov v Sredozemskem morju med Sicilijo in afriško obalo. Obsegajo skupno 316 km² in štejejo 225.000 prebivalcev, po veliki večini Italijanov, le nekaj je Angležev in Arabcev. Mila južna klima povzroča bujno vegetacijo, zato sta poljedelstvo in živinoreja jako razviti, ne zaostaja pa tudi industrija. Sploh stojita gospodarsko in kulturno življenje na jako visoki stopnji.

Malta je bila v starem veku kolonija Feničanov, za njimi so pa gospodarili na njej po vrsti Grki, Kartaginci, Rimljani, Vandali. Vzhodni Gotje, Bizantinci, Arabci in Normani. L. 1530. je odkazal cesar Karel V.

Pogled na Valetto

glavno mesto Malte; na sliki je lepo videti tudi silne utrdbe, ki varujejo vhod v luko.

Spodaj:

Glavna carinarnica

v Valetti z dohodom v mesto.

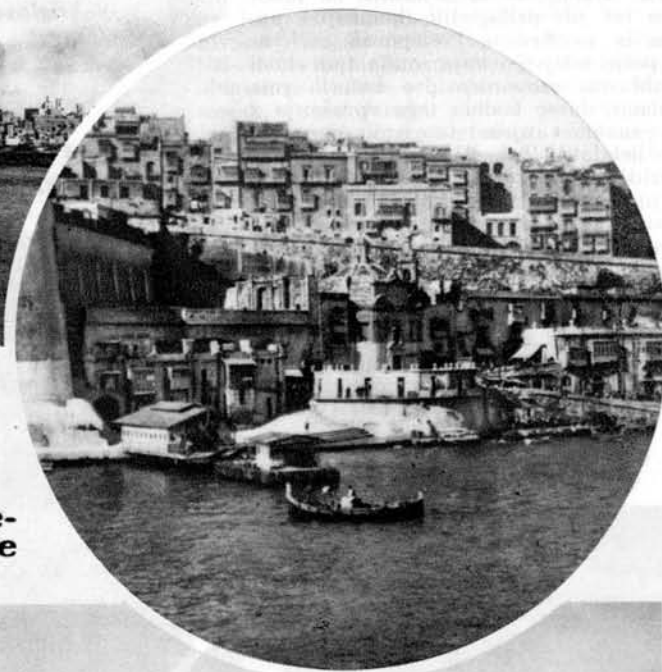
Eskadra angleških bojnih ladij

v vojni luki Valette.

Spodaj:

Mogočne, v skalo vse- kane obrežne utrdbe

v bližini Valette.

že precej opustošene otoke z Rodosa prepodenemu johanitskemu redu in menihi so potem gospodarili na Malti nad 250 let in red je dobil odtod tudi ime »malteški vitezi«. L. 1798. je zavzel otoke na poti v Egipt Napoleon, a l. 1800. so jih osvojili Angleži, ki so od tedaj njih gospodarji.

Angleži so zgradili na Malti mogočno vojno oporišče, ki uspešno varuje angleško pomorsko pot skozi Gibraltar v Indijo. Tamošnje silne utrdbe dajejo varno zavetje stalni eskadri angleške vojne mornarice, ki seveda bode najbolj v oči Italijane, toda strah pred mogočnim britanskim levom jim vendarle brani pritegniti v program svojih imperialističnih ambicij tudi Malto.

Glavno mesto Malte je La Valetta, ki ima 62.000 prebiv. in je središče angleškega trdnjavskega sistema na otočju. Zlasti tamošnja vojna luka je baje nepremagljiva. Tu so seveda tudi ogromna angleška vojna skladišča, delavnice in manjše ladjedelnice. V La Valetti ima svoj sedež angleški guverner, ki ima dalekosežne kompetence, dočim je lokalna uprava prepuščena domačemu senatu in parlamentu. Angleži so dali namreč l. 1920. otočju lastno ustavo.

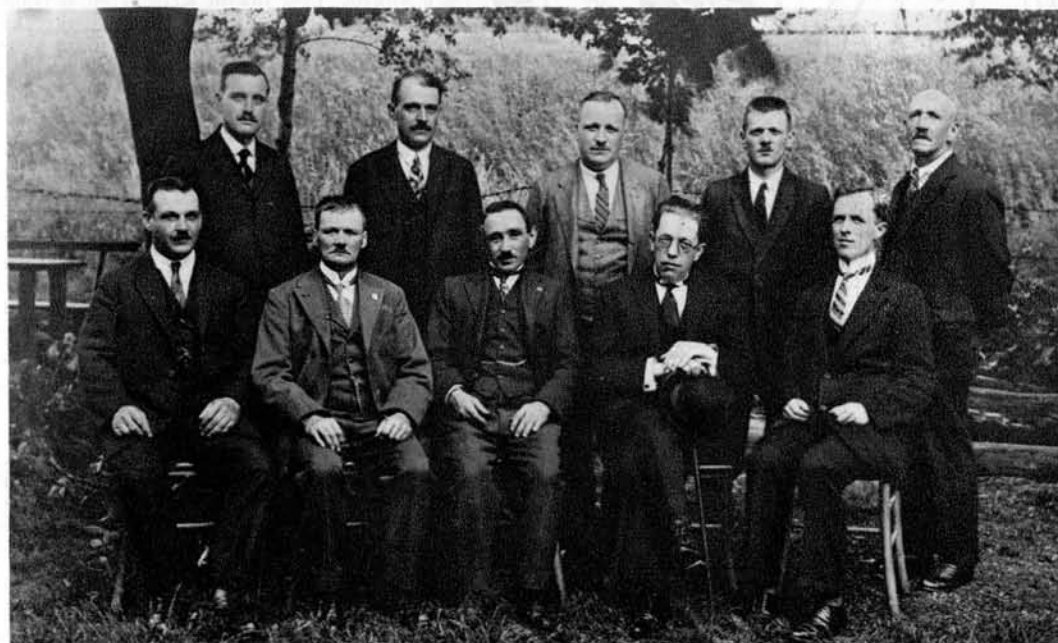
Hinko Irgolič

bivši dolgoletni župan občine Sodinci, član ormoškega okraj. sosveta, požrtvovalen delavec v raznih katoliških organizacijah in velik dobrotnik revežev, ki je pred kratkim umrl.

Učenci prvega sirarskega tečaja na Slovenskem

ki se je vršil l. 1878. v Bohinju pod vodstvom prvega slovenskega sirarja Fr. Ravnika (X). Ta je peljal po tečaju svoje učence v Tolmin k izkušnji k švicarskemu sirarju T. Hitzu, ki je tedaj deloval na Tolminskem.

Samopomoč!

Slovenci imamo v splošnem jako mnogo zmisla za snago in lepoto, vendar je pri nas še nešteto vasi, ki pričajo, da ta trditev nikakor še ni absolutno veljavna. Ceste skozi vasi, vrtovi in zunanost hiš so še pogosto v skrajno žalostnem stanju, ker ni nikogar, ki bi posegel tu vmes, povedal, da nam je to v sramoto in iz lastne iniciative skrbel za zunanjo ličnost naših slovenskih vasi.

Koliko lahko naredi tu lastna iniciativa prebivalstva, nam prelepo dokazujejo uspehi »Olepševalnega društva« v Rožni dolini pri Ljubljani (slika na levi nam kaže njegov odbor), ki je s svojim 30-letnim intenzivnim delom doseglo, da je ta izrazito delavska kolonija ena najlepših slovenskih vasi glede na zunanjo ličnost.

Sergej Minclov:

Car Berendej.

(Povest iz sibirskega pragozda.)

III. POGLAVJE.

V vsake sani so vtaknili po dve dobri puški, same nove, s petelinom, nobene stare kremenjače. Vsak si je tudi vtaknil v doho, v žepe, po dve nabiti pištoli. Kaj se hoče, saj bodo morali potovati po divji, samotni deželi. Saj so res bili namenjeni, kakor v pravljici, onkraj visokih gora, širokih voda, v peto deželo odtod.

Ogledali so si, če so močno privezani zadaj kovčegi in ali niso pozabili kakšno vrečo.

— Z Bogom! — je zaklical Matvej Palič z gorenje stopnice ob vhodu.

Biči so zapokali in dve trojki sta napeli poveznice. Trije konji so bili bolj temni, drugi trije pa rjavi in so jih napregli v vrsto: drugega za drugim⁶. Sani so zaškripale, se zganile. Dolgi biči so se stegnili za njimi po snegu kakor črne kače.

— Z Bogom! Srečno pot! — so se za njimi razlegli glasovi. Eni so mahali z rokami, drugi so stekli za sanmi.

Sani so se skobacale skozi vrata dvorišča. Voznika sta zavriskala. Sprednji konji so se vzpeli na zadnje noge in potnikom so zaplesale pred očmi Krasnojarske stavbe...

Saj so tudi imeli lep dan, o ti reč, pravi praznik je bil: solnčen, jasen! Še angeli letajo najrajši ob takem dnevu! Vsak človek se sam sebi takrat zdi junak: nič mu ni pretežko, vsemu je kos! Ha, pa kaj bi govoril! Kdor ni nikoli poljuboval veličastne bele obleke matere - zemlje, užival čistega snega, ležal v njem, ta ni pravi človek! Prej bi mu rekel slabič, nihče zanikrno!

IV. POGLAVJE.

Kratki so zimski dnevi, dolge in razkopane ceste imajo v Sibiriji! Sani skačejo po njih ko čolnič skozi valove. Hudo je tam potovati nevajenemu človeku. Vse hujše ga utruja in izmozga zimska pot kakor pa poletna!

Tudi Ananjevski odposlanci so nekam opešali proti večeru. Davno jim je že prišlo iz spomina, kako so se bili napili in nabasali zjutraj: vsi so postali lačni. A nikjer se niso mogli ustaviti: daleč je od ene postaje do druge. Nič manj kakor sedemdeset verst so morali narediti od Krasnojarskega do prvega prenočišča.

Pričelo se je že temniti, ko so se zabliskale pred njimi lučke in se prikazale črne sence hiš. Dospeli

⁶ Tako se naprežejo konji po zimi radi ozke ali slabo ugližane ceste.

Naš modni kofiček

Na planine!

Kdor hoče daljše izlete, posebno pa izlete na visoke planine res uživati, mora biti primerno oblečen. Obleči se je treba tako, da smo proti vremenskim neizvedam kar najbolj zavarovani, pa tudi tako, da smo, ko pridemo z gora, kljub vsem naporom, solncu in dežju v svoji obleki še vseeno komu podobni. Zato je treba za take obleke uporabiti vedno le najboljše tovrstno blago. Občutljive tkanine, naj so drugače še tako dobre, za take izlete niso uporabne.

Razen na kakovost blaga moramo gledati tudi na kroj, da je praktičen, srhri odgovarjajoč in obenem eleganten. Take obleke nosimo potem lahko tudi v mestu posebno ob hladnejših in deževnih dnevih.

Če vse te zahteve vpoštevamo, se nam kot najporabnejše ob sebi priporočajo pletenine. Seveda moramo vedno izbrati samo prvovrstne izdelke. Ti modeli so redno izdelani v obliki žempera, ki je prav za planinske izlete posebno primeren, ker varuje prehlada tudi prebavila. Mednarodni ateljeji

prinašajo modele z enobarvnim krilom in pisanim žemprom, bodisi s pikastimi, bodisi diagonalnimi vzorci (tretji model naše slike). Krilo se že pri pletenju plisira in se zato gube trajno drže. Vratni izrezek žempra je običajno petorokoten, kar odgovarja zadnji modi. K žempru spada ozek usnjen pas.

Kot zgornja jopa, zlasti pa za vsakršno izletno vožnjo je posebno pripraven kostim. Za te kostime pa prihaja vpoštev samo nepremočljivo sportno blago covercoat ali burberry, nevaljano suknjo, šatororovina in slično. Kroj mora biti kar najenostavnejši: gladko krilo, spredaj položeno v gubo, in pa jopa v obliki telovnika z obšivi

na robah; preko jope ozek pas. Zraven modern pull-over in enake sportne nogavice (prva slika). Priljubljene so tudi ovratne rute z barvastim robom.

Za krila so zelo praktični kroji, pri katerih ostane krilo na eni strani odprto tako, da seže pola preko druge pole. Taka krila se dajo sleči s tem, da enostavno odnemo pas; pri tem se dajo uporabiti kot ovratnik (druga slika). Pod takim krilom se seveda nosijo sportne hlače, in to široke, ki puščajo tudi kolenu popolnoma svobodna gibanja; prejšnje ozke breeches so bile nepraktične.

Plašč za vse.

Izredno potreben komad, ki ga prinaša letošnja letna moda, je lahek plašč, ukrojen nevtrarno: ne v sportni obliki, pa tudi ne preeleganten; širok in čisto odprt. Enako mora biti tudi barva nevtralna: siva, beige ali kakor rožni les, lahko tudi rahel cacao. Tak plašč je poraben za zjutraj in zvečer, a tudi za popoldan, torej — za vse.

Kopalni plašč

je za kopališča neobhodno potreben. V pesku lahko ležiš v sami kopalni obleki; toda, če se šečeš po obali, je tak plašč — ali vsaj dolg plašč — dostojen.

so v vasico Nefedovko. Ob divjem pasjem laježu so prišle sani na vasko ulico in zavile na dvorišče v tretji hiši. Gospodar s hlapci jih je že pričakoval sredi dvora. Bogve, kako zavohajo ti ljudje potnike? Vedno jih prehitijo in jim pridejo ven naproti.

Z gospodarjem so bili znani, sicer pa ga je poznala vsa okolica. Ni bilo menda človeka, ki ne bi bil kdaj prenočil pri dedu Mihalu Fjodoriču!

Vedenej Savič je stopil iz sani, pa ga pozdravil.

— Ali hočete prenočevati? — je vprašal ded.

— I, kam pa hočemo ponoči naprej, saj se ne mudi ... — je počasi odgovoril Vedenej Savič. — Saj imaš kaj prostora?

— Bo že ... Hajdite v hišo, da se ogrejete!

Vsi so mu sledili. Medtem so se lotili vozniki s konjarji odpreganja, porinili sani pod streho.

Notri, v gostilni, je bilo vroče kakor v peči. Pri dolgi mizi je večerjalo morebiti deset kmetov. Vsi so bili postali rdeči in so sedeli kar v srajcah. Gospodar je peljal nove goste v boljšo sobico zraven. Ta je bila bolj čedna: še zastori so viseli ob okencih in miza je bila pogrnjena z rdečim prtom. Vedenej Savič je naročil samovar in kruh ter poslal Mikito z Nilko ven po zalogo v saneh, da bi odsekali po kosu peljmenov in juhe.

Fanta sta v trenutku opravila ta posel in nesla večerjo kuharici, da jo pogreje. Komaj so slekli potniki kožuhe in stegnili odrevenele noge, se je že prikazala, glej, na mizi skleda z vročo ribjo juho. Kako je sladko zadišalo po vsej sobi! Odposlanci so počastili postne šči. Skleda se je kmalu izpraznila, kakor da bi jo bili z jezikom polizali. Potem so se prikazali vroči peljmeni, naposled pa so prinesli izdaten trebušast samovar. Spustili so ga na mizo, pa je stal tako ošabno, kakor graščak v durih: hropel je in sopihal, puhtel dim in soparo.

Tudi Mihal Fjodorič je prisedel, da si privošči kitajske travice. Veliko križev je že nosil na hrbtu, a zdrav je bil kakor korenjaška cedra. Vendar pa ga je bila starost hudo sključila. V mladih letih je bil črnolas, zdaj pa mu je ostala črnina samo v obrvih. Sicer je bil ves bel, kakor da bi mu zametel s snegom vihar vso glavo in še prsi do polovice!

— Ali daleč potujete? — je vprašal Vedeneja Saviča.

— V Minusinsko ... — se je ta odzval. — Pogledati hočemo, ali je kaj kožuhovaline na trgu. Letos, pravijo, bo cenejša ...

— Tisto že ... a malo prezgodaj ste odrinili. Še niso pripeljali s planin boljših krzen. Pozneje bi morali potovati ...

(Dalje prih.)